

ODPADY ZE ZDRAVOTNICKÝCH ZAŘÍZENÍ

Nakládání s odpady ze zdravotnických a jim podobných zařízení může být příčinou vzniku onemocnění nebo poranění. Riziko z tohoto odpadu je spojeno s nebezpečnými vlastnostmi odpadů. Odpady ze zdravotnických zařízení obsahují především **infekční agens, genotoxické a karcinogenní látky, toxické chemické látky, nepoužitelná léčiva, radioaktivní látky a ostré předměty**. Odpad může ohrozit nejen pacienty, zdravotnický personál v prostředí lůžkových nebo ambulantních pracovišť a diagnostických laboratoří, ale i externí pracovníky zajišťující shromažďování, přepravu a odstraňování odpadů v příslušných zařízeních.

Nakládání s odpady ze zdravotnických zařízení může **ohrozit veřejné zdraví i životní prostředí**. Největší riziko vzniká při nakládání s odpady infekčními, toxickými a s ostrými předměty. Velmi často jsou evidována bodná poranění o ostré předměty používané ve zdravotnictví (injekční jehly, čepele skalpelů, lancety, kanyly, střepey ampulí apod.), při kterých je **hlavním zdravotním rizikem možný přenos infekčních onemocnění krví**.

Základním předpokladem minimalizace zdravotních a ekologických rizik v celém cyklu nakládání s těmito odpady je **řízený způsob nakládání** v jednotlivých fázích, tj. od třídění odpadu v místě vzniku včetně jeho bezpečného uložení do vhodných shromažďovacích prostředků, až po jeho předání oprávněné osobě k bezpečnému odstranění v zařízení k tomu určeném.

Prvním krokem k bezpečnému nakládání s materiály a odpady je jejich **třídění podle místa původu** na ty, které podléhají **režimu nakládání podle zvláštních právních předpisů** a ty, které podléhají **režimu nakládání podle zákona o odpadech** (v této skupině je nutno odpad roztrždit do druhů - tj. zařadit pod správné katalogové číslo a do kategorie podle skutečných vlastností - tj. do kategorie „nebezpečný odpad“ nebo do kategorie „ostatní odpad“).

Kde vzniká takový odpad ?

- **Ve zdravotnických zařízeních:** jedná se o odpad z nemocnic a ostatních typů zdravotnických nebo jim podobných zařízení, zahrnující komponenty různého fyzikálního, chemického a biologického materiálu, který vyžaduje zvláštní nakládání a zvláštní způsob odstranění vzhledem ke specifickému zdravotnímu riziku. Zahrnuje odpad pevného nebo tekutého skupenství, který vzniká při poskytování léčebné péče nebo obecně zdravotních služeb a je nazýván jako „odpad ze zdravotnických zařízení“.
- **Při ošetrovatelské péči:** tento odpad vykazuje stejné vlastnosti a rizika a vyžaduje zvláštní nakládání stejně jako odpad ze zdravotnických zařízení. Vzniká v zařízeních sociální péče, při poskytování domácí ošetrovatelské péče, v domovech důchodců atd.
- **Mimo zdravotnická zařízení, např. v provozovnách služeb obyvatelstvu - při činnostech epidemiologicky závažných:** jde o odpad kontaminovaný biologickým materiálem, který vzniká při výkonu různých činností v oblasti služeb. Tento odpad vykazuje stejné vlastnosti a rizika a vyžaduje zvláštní způsob nakládání obdobně jako odpad ze zdravotnických zařízení. Vzniká např. v salonech pro kosmetické služby, piercing, permanentní make-up, manikúru, pedikúru, v tetovacích salónech (invazivní metody), v protidrogových centrech (např. při nakládání s použitými injekčními jehlami, ampulemi apod.).

Odpad se podle místa původu a skutečných vlastností zařazuje buď do kategorie „ostatní“ (O) nebo „nebezpečný“ (N), který je v Katalogu odpadů označen hvězdičkou (*) a přiřazuje se mu **katalogové číslo** dle vyhlášky č. 381/2001 Sb. (Katalog odpadů), v platném znění.

Odpad je nutno zařadit jako „nebezpečný“ v případě, že obsahuje nebezpečnou složku, uvedenou v příloze č. 5 k zákonu o odpadech a vykazuje některou z nebezpečných vlastností (jednu nebo několik), uvedenou v příloze č. 2 k zákonu o odpadech:

POVINNOSTI PŘI NAKLÁDÁNÍ S ODPADY ZE ZDRAVOTNICKÝCH ZAŘÍZENÍ stanovené vyhláškou MZ č. 306/2012 Sb.

Hlavní zásady nakládání s odpady ze zdravotnických zařízení jsou uvedeny také v prováděcím předpise k zákonu č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, a to ve **vyhlášce MZ č. 306/2012 Sb., o podmínkách přecházení vzniku a šíření infekčních onemocnění a o hygienických požadavcích na provoz zdravotnických zařízení a ústavů sociální péče**. V § 10 odst. 5 této vyhlášky jsou uvedeny základní zásady pro nakládání s odpady, které vznikají ve zdravotnických a jim podobných zařízeních, v souvislosti s minimalizací zdravotních rizik při nakládání s odpady a také plněním povinností původců odpadů podle zákona o odpadech a prováděcích předpisů:

§ 10 odst. (5)

- ❖ **Odpad se třídí v místě vzniku, nebezpečný odpad se ukládá do označených, oddělených, krytých, uzavíratelných, nepropustných a mechanicky odolných obalů, podle možnosti spalitelných bez nutnosti další manipulace s odpadem.**
- ❖ **Ostrý odpad se ukládá do označených, spalitelných, pevnostěnných, nepropichnutelných a nepropustných obalů.**
- ❖ **Nebezpečné odpady, zejména ostré předměty, se neukládají do papírových obalů.**
- ❖ **Nebezpečný odpad vznikající u lůžka pacientů se odstraňuje bezprostředně, z pracoviště se odstraňuje průběžně, nejméně 1x za 24 hodin. Shromáždění tohoto odpadu se provádí podle provozního řádu zařízení ve shromážděvacích nádobách, které musí odpovídat jiným právním předpisům (tj. vyhlášce č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady, ve znění pozdějších předpisů).**
- ❖ **Shromáždění odpadu před jeho konečným odstraněním ve vyhrazeném uzavřeném prostoru je možné nejdéle 3 dny.**
- ❖ **Skladování nebezpečného odpadu (anatomického a infekčního) je možné po dobu 1 měsíce v mrazicím nebo chlazeném prostoru při teplotě maximálně 8°C.**
- ❖ **Vysoce infekční odpad (viz vyhláška č. 432/2003 Sb., o kategorizaci prací a náležitostech hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli, Nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů) musí být bezprostředně v přímé návaznosti na jeho vznik upraven dekontaminací certifikovaným technologickým zařízením.**

- ❖ Při odstraňování části těla a orgánů se postupuje podle jiného právního předpisu (tj. zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování).
- ❖ Evidence odpadu, jeho přeprava a předání oprávněné osobě za účelem jeho odstranění upravují jiné právní předpisy (tj. zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů, vyhláška č. 64/1987 Sb., o Evropské dohodě o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí - ADR, ve znění pozdějších předpisů).
- ❖ Obdobným způsobem je postupováno při manipulaci s odpadem i v dopravních prostředcích poskytovatele zdravotnické záchranné služby, zdravotnické dopravní služby a poskytovatele zdravotní péče, který poskytuje zdravotní péči při návštěvní službě.

Další povinnosti původců odpadů

Zabezpečit odpady proti nežádoucímu znehodnocení, odcizení nebo úniku. Po odsunu odpadů v obalech z míst původu (např. z oddělení nemocnic, ordinace apod.) je třeba je dočasně shromažďovat v místě k tomuto účelu určeném. Místo musí být zabezpečeno proti vstupu nepovolaných osob a označeno informační tabulí. Zde jsou odpady umístěny v označených obalech, nádobách, kontejnerech (u nebezpečných odpadů musí být zavěšen ILNO) až do doby jejich předání oprávněné osobě k odvozu do zařízení, kde dojde ke konečnému odstranění.

Vést průběžnou evidenci o odpadech a způsobech nakládání s nimi, ohlašovat odpady a zasílat příslušnému správnímu úřadu další údaje v rozsahu stanoveném zákonem o odpadech a prováděcími předpisy a tuto evidenci archivovat dle zákona o odpadech.

Vykonávat kontrolu vlivů nakládání s odpady na zdraví lidí a životní prostředí v souladu se zvláštními právními předpisy.

Původce odpadů je **odpovědný za nakládání s odpady do doby jejich využití nebo odstranění** (pokud toto zajišťuje sám jako oprávněná osoba), **nebo do doby jejich převedení do vlastnictví osobě oprávněné k jejich převzetí** podle § 12 odst. 3 zákona o odpadech (ukládání infekčních odpadů na skládky je zakázáno, většina odpadů ze zdravotnických zařízení je předávána oprávněným osobám k odvozu do spaloven nebezpečných odpadů, které jsou nejvhodnějším zařízením k jejich konečnému odstranění).